

ПРОЦЕДУРИ КОНТРОЛЮ ЯК ЕЛЕМЕНТА СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ: Важливим елементом системи економічної безпеки підприємства постає контроль. Дієвість такого контролю обумовлює увагу до конкретних процедур, за допомогою яких він має бути забезпечений. **Мета:** Опис процедур контролю як елемента системи економічної безпеки підприємства. **Методи:** опис, графічний метод, монографічний аналіз. **Результати:** контроль визнано важливим елементом системи економічної безпеки підприємства. Розглянутий зміст процедур контролю як елемента системи економічної безпеки. Показано складники контролю як елемента системи економічної безпеки підприємства. Запропоновано загальний порядок формування процедур контролю у системі економічної безпеки підприємства. Визначено характерні риси контролю як елемента системи економічної безпеки підприємства. **Висновки:** В організації та реалізації контролю як елемента системи економічної безпеки підприємства запропоновано використовувати визначені процедури та загальний порядок формування процедур контролю у системі економічної безпеки підприємства з урахуванням орієнтації такого контролю на положення процесного підходу

Ключові слова: економічна безпека, система економічної безпеки, елемент, контроль, процедури, порядок.

Ю. С. Погорелов, А. В. Булкот

ПРОЦЕДУРЫ КОНТРОЛЯ КАК ЭЛЕМЕНТА СИСТЕМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Введение: важным элементом системы экономической безопасности предприятия является контроль. Действенность такого контроля обуславливает внимание к конкретным процедурам, с помощью которых он должен быть обеспечен. **Цель:** Описание процедур контроля как элемента системы экономической безопасности предприятия. **Методы:** описание, графический метод, монографический анализ. **Результаты:** контроль признан важным элементом системы экономической безопасности предприятий. Рассмотрено содержание процедур контроля как элемента системы экономической безопасности. Показаны составляющие контроля как элемента системы экономической безопасности предприятия. Предложен общий порядок формирования процедур контроля в системе экономической безопасности предприятия. Определены характерные черты контроля как элементы системы экономической безопасности предприятия. **Выводы:** в организации и реализации контроля как элемента системы экономической безопасности предприятия предложено использовать определенные процедуры и общий порядок формирования процедур контроля в системе экономической безопасности предприятия с учетом ориентации такого контроля на положения процессного подхода.

Ключевые слова: экономическая безопасность, система экономической безопасности, элемент, контроль, процедуры, порядок.

Yu. S. Pogorelov, G. V. Bulcot

PROCEDURES OF CONTROL AS AN ELEMENT OF ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY SYSTEM

Introduction: Control is an important element of enterprise economic security system. The effectiveness of such control causes the attention to specific procedures of control providing. **Aim of the article:** description of procedures of control as the element of enterprise economic security system.

* Погорелов Ю. С. – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту зовнішньо-економічної діяльності Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Луганськ, Україна.

Булкот Г. В. – кандидат економічних наук, доцент кафедри аудиту ДВНЗ "Київський національний університет імені Вадима Гетьмана", м. Київ, Україна.

Pogorelov Yu.S. – Doctor of economy, professor, Department of Foreign-Economic Activity Management, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Luhansk, Ukraine. yspogorelov@yandex.ru

Bulcot G.V. – PhD on economy, assistant professor of chair of audit of SHC "Kiev National university named after Vadim Hetman", Kiev, Ukraine.

Methods: description, graphical method, monograph analysis. **Results:** Control is considered as the important element of enterprise economic security system. The content of procedures of control as the element of enterprise economic security system is shown. The components of control as the element of enterprise economic security system are shown. The common order of making the control procedures in the enterprise economic security system is proposed. The specified features of control as the element of enterprise economic security system are defined. **Conclusion:** It is proposed to use defined procedures and the common order of forming the control procedures in the system of enterprise economic security in the organization and making the control as the element of enterprise economic security. Such control is proposed to be made using the content of process approach.

Keywords: economic security, system of economic security, element, control, procedures, order

Постановка проблеми. Останнім часом однією з актуальних категорій економічної науки постає економічна безпека, яка розглядається на різних рівнях – від рівня держави [1,12,13] до рівня окремого підприємства [2-5]. І якщо зміст поняття економічної безпеки постає доволі вивченим, так само як і визначеними постають підходи до її розуміння й, відповідно, забезпечення [6,8,10,12,13], то прагматичний рівень економічної безпеки – конкретні моделі, інструменти, рекомендації, алгоритми, процедури – залишаються розробленими недостатньо та потребують уваги щодо свого розроблення. Одним з важливих елементів системи економічної безпеки постає контроль як відокремлена функція в діяльності підприємства, сутність якої в контексті забезпечення економічної безпеки полягає у попередній та ретроспективній перевірці різних об'єктів з метою усунення загроз підприємству, забезпечення зберігання його ресурсів тощо. Прагматичний рівень контролю як елемента системи економічної безпеки підприємств залишається недослідженим, тому пов'язані із ним питання потребують свого розкриття.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання загальногосподарського контролю отримали значне висвітлення у сучасних наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених, наприклад [4,7,9,10]. Разом із тим, здебільшого питання контролю розглядаються виключно у фінансово-господарській площині як доповнення до системи бухгалтерського обліку, й контроль зводиться або до перевірки коректності фінансової звітності (аудит), або до перевірки зберігання товарно-матеріальних цінностей на підприємстві та запобігання крадіжкам та шахрайствам на підприємстві. Такий зміст контролю є необхідним, але недостатнім в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства. Разом із тим, сьогодні щодо економічної безпеки підприємства розглянуті здебільшого її принципові аспекти – розуміння економічної безпеки, підходи до її розуміння, підходи до побудови системи економічної безпеки, рекомендації щодо оцінювання економічної безпеки тощо [2-6,11-13], а окремі прагматичні питання щодо забезпечення такої безпеки залишаються недослідженими. Одним з таких питань є організація та проведення контролю на підприємстві як елемента системи його економічної безпеки.

Вивчення питань контролю на підприємстві як елемента системи його економічної безпеки потребує стислого викладення розуміння економічної безпеки та складу системи економічної безпеки. Сьогодні щодо розуміння економічної безпеки підприємства існує значна кількість визначень, але насправді, простота визначення економічної безпеки та квазіапріорність її розуміння виглядають ілюзорними, так у [11,14] проаналізовано сукупність підходів до розуміння економічної безпеки підприємства: захисний (економічна безпека як стан захищеності від загроз), стійкісний (економічна безпека як стан сталої діяльності підприємства), ресурсно-функціональний (економічна безпека як наявність необхідних ресурсів для подолання загроз та забезпечення необхідної діяльності підприємства), гармонізаційний (економічна безпека як стан гармонізації інтересів груп зацікавлених осіб щодо підприємства), конкурентний (економічна безпека як стан конкурентоспроможності та наявності переваг порівняно із конкурентами підприємства).

ва), еволюційний (економічна безпека як стан перманентного розвитку підприємства, який забезпечує стабільну діяльність та захищеність від загроз). Кожен з таких підходів має свою аргументацію й може бути взятий як основа для подальших розробок. В даній статті економічна безпека розглядається з позицій захисного підходу, який був одним з перших та постає класичним, апробованим, підтвердженим як у теорії, так і у практиці діяльності. У межах захисного підходу економічна безпека підприємства розглядається як його захищеність від загроз у внутрішньому та зовнішньому середовищі та захищеність інтересів підприємства.

Стан економічної безпеки не виникає природно, його створення потребує зусиль та заходів. Суб'єктом управлінського впливу для створення та підтримки економічної безпеки підприємства є система економічної безпеки, яку за результатами узагальнення, проведеного в [11, с. 17] пропонується розглядати як комплекс заходів різного характеру, спрямованих на захист інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх структур. Але при цьому слід підкреслити, що система економічної безпеки має три «площини» для аналізу й може розглядатися, з одного боку, як комплекс заходів (діяльнісний аспект системи економічної безпеки), з другого боку, як комплекс органів управління, які здійснюють управлінський вплив (суб'єктний аспект системи економічної безпеки), а, з третього боку, як комплекс цільових орієнтирів та відокремлених функцій (організаційний аспект системи економічної безпеки). Питання складу та структури системи економічної безпеки підприємства постає окремим питанням для дослідження, але у межах статті можна обмежитися її сприйняттям як комплексу елементів, існування та функціонування яких є скерованим на забезпечення економічної безпеки підприємства. Склад таких елементів, як це переконливо показує Є.М. Рудніченко [11, с. 28], може бути різним, але незалежно від якісного та кількісного складу системи економічної безпеки її призначення залишається без змін. І одним з вагомих елементів у такій системі постає контроль – як окрема функція в управлінні підприємством, яка забезпечує відповідність отримуваних результатів та фактичних процесів певним еталонам та в контексті економічної безпеки забезпечує превентивну нейтралізацію загроз на підприємстві.

Метою статті є аналіз процедур контролю як елементу системи економічної безпеки підприємства

Виклад основного матеріалу. Функціонування контролю в системі економічної безпеки на підприємствах багато в чому залежить від застосування аналітичних процедур контролю господарських операцій. Перш за все, такий контроль має містити загальногосподарський контроль. До конкретних процедур загальногосподарського контролю як елемента економічної безпеки підприємства пропонується віднести такі (рис. 1).

Пропонується більш докладно розглянути запропоновані процедури загальногосподарського контролю як елемента економічної безпеки підприємства.

1. Аналіз оформлення первинних документів. Документи повинні містити обов'язкові реквізити: найменування документа (форма); код форми; дату складання; найменування підприємства, від імені якої складений документ; зміст господарської операції; вимірники господарської операції (у натуральному та грошовому вимірах); найменування посадових осіб, відповідальних за здійснення господарської операції та правильність її оформлення; особисті підписи і їх розшифрування. Залежно від характеру операції, вимог нормативних актів, методичних вказівок з бухгалтерського обліку та технології обробки облікової інформації в первинні документи можуть бути включені додаткові реквізити. Будь-яка зміна первинного документа повинна бути затверджена обліковою політикою підприємства. Кожна господарська операція повинна бути санкціонована керівником, головним бухгалтером підприємства або уповноваженими на те особи.

Рис. 1. Процедури загальногосподарського контролю як елемента економічної безпеки підприємства

2. Виявлення та оцінка абсолютних і відносних змін окремих статей витрат, що є в аналітичних рахунках. Записи на рахунках аналітичного обліку можуть бути правильними, але можливі помилки в підрахунках, наприклад при перенесенні з одних регістрів в інші, у тому числі в головну книгу. Якщо дана аналітична процедура не виявляє незвичайних коливань, то контролююча особа може зробити висновок, що ймовірність суттєвих помилок або неточностей мінімальна.

3. Порівняння показників. Однією з аналітичних процедур є порівняння показників звітного періоду із плановими, а також даними попередніх періодів. Таке порівняння дає уяву про те, як розвивається підприємство, наскільки воно є конкурентоспроможним.

4. Факторний аналіз. На досліджувані показники може діяти відразу кілька факторів, і вплив кожного з них слід чітко визначити. Кількісне вимірювання кожного фактору можливо зробити за допомогою ланцюгових підстановок. При цьому по черзі умовно виключають вплив окремих факторів шляхом поступової заміни планових величин фактичними за кожним фактором. Розрахунки кожного фактору ведеться за умови, що даний фактор змінився, а інші залишилися незмінними.

5. Аналіз стану майна, зобов'язань і відповідність його обліковим даним. Раптові перевірки залишків запасів на складі як процедури контролю дозволяють встановити відхилення фактичних запасів за даними обліку, розкрадання, приховування доходів та інше. Складання актів звірок розрахунків з постачальниками та іншими дебіторами та кредиторами дає можливість виявити покупців і постачальників з невірно або неточно зазначеними реквізитами, неіснуючих (ліквідованих) на момент висновку контрактів. Аналіз умов поставки та порядку розрахунків дозволить встановити можливу наявність особистого інтересу керівника до того або іншого постачальника або покупця, визначити відсутність (наявність) наміру при допущенні тієї або іншої заборгованості. Планові інвентаризації, наприклад касової готівки, є діючими аналітичними процедурами контролю операцій, здійснених касиром підприємства та касирами-операціоналістами, що працюють на контрольно-касових машинах. Такі інвентаризації дозволяють контролювати систему щоденної здачі доходу структурними підрозділами в центральну касу підприємства та дотримання ліміту грошей у касі (з урахуванням залишку розмінної монети в касирів-операціоналістів).

6. Частиною системи контролю є оцінка діяльності підрозділів. Менеджери виробничих ділянок, відповідальних за проведення продукції (робіт, послуг) повинні порівнювати фактичні витрати із планованими або нормативними, виявляти відхилення, визначати причини та винуватців цих відхилень.

Контроль як елемент системи економічної безпеки підприємства містить процедури загальногосподарського контролю, але не обмежується ними. Для забезпечення попередження прихованих загроз в діяльності підприємства до складу контролю як елемента системи економічної безпеки має здійснюватися фінансовий аналіз, який дозволяє виявити із використанням методу слабких сигналів деформації щодо господарської діяльності підприємства ще на ранніх стадіях та своєчасно на такі деформації відреагувати. Традиційно функції аналізу та контролю є розмежованими, хоча і інформаційно пов'язаними одна із іншою. Але у контексті забезпечення економічної безпеки підприємства фінансовий аналіз є складником функції контролю. Такий фінансовий аналіз має включати: горизонтальний (трендовий) аналіз; вертикальний (структурний) аналіз; аналіз фінансових коефіцієнтів (R - аналіз); інтегральний фінансовий аналіз. Його цінність полягає не в тому, що аналіз дозволяє безпосередньо нейтралізувати можливі загрози, але він дозволяє їх своєчасно виявити та відреагувати на них.

Контроль у системі економічної безпеки підприємства є ширшим за господарський контроль, але включає всі його процедури, хоча й, звичайно, не обмежується ними. Саме тому в числі об'єктів контролю є також фінансові показники бюджетів підприємства [7]. Для здійснення контролю над виконанням бюджетів у такому разі пропонується використовувати дворівневу систему. Нижній рівень – контроль над виконанням бюджетів структурних підрозділів підприємства, які здійснюють керівники відповідних підрозділів. Верхній рівень – контроль над виконанням бюджетів усіх структурних підрозділів, проведений фінансово-економічною службою підприємства. Ключовими складниками контролю як елемента системи економічної безпеки у такому разі є:

- об'єкти контролю – бюджети структурних підрозділів, окремі об'єктні та фінансові бюджети;

- предмети контролю – окремі показники бюджетів (дотримання лімітів фонду оплати праці, енергії та інше);

- суб'єкти контролю – структурні підрозділи та економічні служби підприємства, які в межах свої повноважень такий контроль здійснюють;

- методи контролю бюджетів – конкретні процедури, які необхідні для визначення відхилення фактичних показників бюджету від планових в абсолютних сумах і у відносному вираженні (у відсотках).

У міру реалізації закладених у бюджеті планів необхідно реєструвати фактичні результати діяльності підприємства. Порівнюючи фактичні результати із запланованими, можна здійснювати так званий бюджетний контроль. У цьому змісті основна увага приділяється показникам, що відхиляються від планових, і аналізуються причини цих відхилень. Бюджетний контроль дозволяє, наприклад, з'ясувати, у яких сферах діяльності підприємства намічені плани виконуються незадовільно. Ухвалюючи рішення по виправленню ситуації, необхідно враховувати, що відхилення могло бути викликане не тільки незадовільною роботою будь-якого підрозділу підприємства, але також у результаті використання нереалістичних вихідних припущень при складанні бюджету. В обох випадках керівництво зацікавлене в одержанні інформації про це, для того, щоб почати необхідні дії, тобто змінити спосіб виконання планів або перевірити положення, на яких ґрунтується бюджет.

Контроль над виконанням дохідної частини зведеного бюджету підприємства покликаний забезпечити безперебійність фінансування операційної (поточ-

ної) і інвестиційної діяльності підприємства. Не менш важливий контроль над дотриманням видаткової частини консолідованого бюджету, оскільки від рішення даної проблеми залежить ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства. Тому, на думку автора, результативність та дієвість контролю в системі економічної безпеки підприємства досягається за допомогою впровадження порядку проведення управлінських процедур, спрямованих на забезпечення:

оперативного аналізу відхилень фактичних показників функціональних і зведеного бюджетів від планових значень (за місяць, квартал);

визначення причин та джерел виникнення відхилень за окремими предметами контролю;

розроблення заходів щодо усунення непродуктивних витрат і втрат, а також факторів подорожчання виробничих ресурсів, виявлених у процесі аналізу;

формування аналітичних матеріалів за виконанням зведеного та функціонального бюджету з метою їх своєчасного коректування, які надаються керівництву підприємства та його власникам.

Слід підкреслити, що контроль як елемент у системі економічної безпеки підприємства не обмежується загальногосподарським контролем, хоча й включає його. Контроль у системі економічної безпеки має бути значно ширшим й у тому числі спрямованим на перевірку діяльності окремих елементів системи підприємства для запобігання актуалізації ризиків та загроз, які можуть привести до невірних витрат та втрат. У такому разі основою побудови контролю постає класичний підхід до розуміння економічної безпеки підприємства як стану, який є вільним від загроз та ризиків. Це дозволяє запропонувати загальний порядок формування процедур контролю у системі економічної безпеки підприємства, який містить чотири етапи (рис. 2).

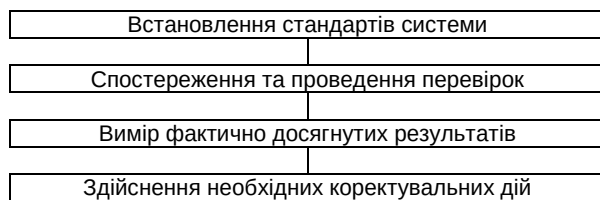

Рис. 2. Загальний порядок формування процедур контролю у системі економічної безпеки підприємства

Безумовно, для різних підприємств, різних підрозділів та різних загроз, на уникання яких спрямована діяльність системи економічної безпеки підприємства, зміст результату таких етапів буде різним, але зміст самих етапів та послідовність їхньої реалізації зберігаються. Запропонований порядок є доволі абстрактним, але саме це робить його максимально гнучким для пристосування для конкретних потреб конкретного підприємства з урахуванням його можливостей, існуючих ресурсів для забезпечення функціонування контролю у складі системи економічної безпеки, потреб, особливостей діяльності тощо.

Найкращий результат запропоновані чотири етапи формування процедур контролю дозволять отримати у разі запровадження та широкого використання процесного підходу до управління підприємством, але й без запровадження процесного підходу й використання не стандартів «за процесом», а стандартів «за відповіддю», або стандартів «за контекстом» функціонування системи контролю як елементу системи економічної безпеки підприємства дозволить принести корисний результат й забезпечити зменшення кількості ризиків та загроз в діяльності підприємства.

Представляється доцільним стисло описати зміст запропонованих чотирьох етапів для побудови процедур контролю.

Встановлення стандартів системи є першим та фундаментальним етапом щодо формування процедур контролю, оскільки будь-який контроль передбачає порівняння, частіше за все, фактичних результатів із певним еталоном, стандартом. Це етап визначення орієнтирів, щодо яких буде оцінюватися діяльність системи та здійснюватися контроль. При визначенні стандартів за основу приймається мета функціонування системи. Вони можуть описуватися з використанням кількісних, якісних і тимчасових змінних. Звичайно мета конкретизується в планах, програмах діяльності системи. Встановлення стандартів дає відправну крапку, щодо якої оцінюється господарське виконання планів і рух до наміченої мети. Причому, слід підкреслити, що для дієвого контролю як елементу системи економічної безпеки підприємства стандарти можуть описувати не тільки суто результуючі показники, але й бути присвяченим певним процедурам, так само, як, наприклад, при оцінці системи аудиту на підприємстві береться до уваги відповідність її організації певним стандартам, а не тільки перевіряються результуючі показники.

Спостереження та проведення перевірок дозволяє сформувати фактологічну базу для подальшого контролю. Перевірка являє собою комплекс заходів, спрямованих на забезпечення регулярного спостереження та періодичного обстеження роботи, процесу функціонування та результатів діяльності економічної системи. Ключовим фактором дієвості контролю у такій ситуації є суб'єктна нетотожність осіб, які здійснюють певний процес та забезпечують формування його результатів, та осіб, які проводять контроль.

Вимір фактично досягнутих результатів є основою для порівняння фактичних результатів із етальонними, й, наскільки процедури контролю є неможливими у разі відсутності певного етальону, настільки ж вони є неможливими у разі відсутності фактичних даних. Контроль повинен забезпечувати зіставлення досягнутих результатів із встановленими на першому етапі стандартами. При зіставленні встановлюються масштаби припустимих відхилень від контрольних стандартів. Ці відхилення залежать від характеристики самого контрольного стандарту, від масштабів функціонування системи, від прийнятої стратегії розвитку системи.

Нарешті, будь-який контроль, й особливо це є актуальним для контролю як елементу системи економічної безпеки, має не просто встановити факт тотожності фактичних результатів та певного етальону, або різниці між ними, але й забезпечити коригування у системі управління підприємством з метою мінімізації такої різниці у разі її несприятливого характеру. Для забезпечення економічної безпеки підприємства це є тим більш актуальним, оскільки просто декларація різниці між фактичними результатами та певними етальонними ще сама по собі не забезпечує заходів щодо укріплення економічної безпеки, хоча й звертає увагу посадових осіб на необхідність здійснення певних заходів. Тому кінцевим етапом процедур контролю у системі економічної безпеки підприємства є здійснення необхідних коректувальних дій. Після виміру фактично досягнутих результатів і зіставлення їх з контрольними стандартами процес контролю вступає у свій заключний етап, на якому вживають певні коректувальні дії. Якщо на третьому етапі були виявлені незначні відхилення від стандартів, то на четвертому етапі можна не вживати ніяких дій. Якщо ж відхилення від стандартів значні, то ліквідувати ці відхилення можна або доведенням фактичних результатів до рівня стандартів або ж шляхом коректування стандартів. У процесі коректування виявляються фактори, що впливають на певні змінні.

Представляється доцільним окреслити особливості контролю саме як елементу системи економічної безпеки підприємства. Змістово такий контроль може

використовувати процедури загальногосподарського контролю, враховувати зміст стандартів аудиту (наприклад [9]), але при цьому він має свої особливості, що слід враховувати при його організації та використанні. Такими особливостями є перспективність контролю, орієнтація на вимоги процесного підходу, поєднання детермінованого та стохастичного характеру предметів контролю, багатоваріантність предметів контролю з урахуванням його перспективності, різноманітність об'єктів контролю, варіабельність поведінки суб'єктів внутрішнього та зовнішнього середовища при формуванні конкретних значень предметів контролю.

Висновки. Контроль є важливим елементом у системі економічної безпеки підприємства, який забезпечує нівелювання можливих відхилень, своєчасне уникнення ризиків та загроз тощо. Дієвість контролю як елементу системи економічної безпеки підприємства забезпечується своєчасним впровадженням певних процедур. Опис таких процедур дозволяє їх впровадити в управління підприємством та забезпечити періодичність та постійність їхнього проведення, що дозволяє на практиці впровадити необхідний контроль в контексті забезпечення економічної безпеки. Водночас, впровадження такого контролю має базуватися на результатах оцінювання поточного рівня економічної безпеки підприємства та забезпечення економічності контролю як елементу системи економічної безпеки з урахуванням характерних рис контролю як елементу системи економічної безпеки підприємства, що окреслює напрями подальших досліджень.

Література

1. Агадуллин Н. Ф. Национальная экономическая безопасность как категория экономической теории / Наиль Фанилевич Агадуллин: дис.... канд. экон. наук: 08.00.01. — Уфа: УНЦ РАН, 2007. — 165 с.
2. Андрощук Г. А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны : [монография] / Г. А. Андрощук, П. П. Крайнев. — К.: ИД "Ин Юре", 2000. — 400 с.
3. Бендигов М. А. Экономическая безопасность промышленного предприятия в условиях кризисного развития / Михаил Абрамович Бендигов // Менеджмент в России и за рубежом. — 2000. — №2. — С. 17-30.
4. Борисенко М. В. Організація і методика внутрішнього контролю на підприємствах: автореф. ... к.е.н.: 08.00.09. — Київ: КНЕУ ім. Вади́ма Гетьмана, 2008. — 21 с.
5. Гапоненко В. Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В. Ф. Гапоненко, А. Л. Беспалько, А. С. Власков. — М.: Ось-89, 2007. — 208 с.
6. Грунин О. А. Экономическая безопасность организации : [монография] / Олег Андреевич Грунин. — СПб: Питер, 2002. — 160 с.
7. Калюга Є. В. Фінансово-господарський контроль у системі управління : [монографія] / Євгенія Валентинівна Калюга. — К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002. — 360 с.
8. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: [монографія] / Олександра Миколаївна Ляшенко. — Луганськ: вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2011. — 400 с.
9. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: вид. 2012 р. Ч. 1 : пер. з англ. мови О. Л. Ольховікова, О. В. Селезньов, Т. Ц. Шарашидзе. — К.: Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ), вид-во «Фенікс», 2013. — 1026 с.
10. Мюллер Г. Учёт: международная перспектива : пер. с англ. — 2-е изд., стереотипное / Г. Мюллер, Х. Гернон, Г. Миик. — М.: Финансы и статистика, 1996. — 136 с.
11. Рудніченко Є. М. Оцінювання та моделювання впливу суб'єктів митного регулювання на систему економічної безпеки підприємства: [монографія] / Євгеній Миколайович Рудніченко. — Луганськ: Промдрук, 2014. — 389 с.
12. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : [монографія] : в 3 т. Т.1 / О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, В. Л. Безбожний [та ін.] ; за заг. ред. Г. В. Козаченко. — Луганськ: Елтон — 2, 2010. — 282 с.

13. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : [монографія] : в 3 т. Т.2 / О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов [та ін.] ; за заг. ред. Г. В. Козаченко. — Луганськ : ТОВ «Віртуальна реальність», 2012. — 318 с.

14. Экономическая безопасность предприятий интегрированной промышленной структуры : [монография] / под. общ. ред. А. В. Козаченко. — Луганск: Ноулидж, 2011. — 226 с.

References

1. Agadullin N.F. Natsionalnaya ekonomicheskaya bezopasnost' kak kategoriya ekonomicheskoy teorii [National economic security as a category of economic theory] / Nail' Fanilevich Agadullin: thesis for a PhD sciences: 08.00.01. — Ufa: UNS RAN, 2007. — 165 s.
2. Androschuk G.A. Ekonomicheskaya bezopasnost' predpriyatiya: zashite kommerscheskoy tayni [Enterprise economic security: protection of commercial secret: monograph] / G. A. Androschuk, P.P Kraynev. — K.: ID "In Yure", 2000. — 400 p.
3. Bendikov M.A. Menedgment v Rossii i za rubezhom, 2000, #2, pp. 17-30.
4. Borisenko M.V. Organizatsia a metodika vnutrishnyogo kontrolyu na pidpriemstvah: avtoref PhD on economy: 08/00/09. — Kiev: KNEU named by V. Get'man, 2008. — 21 p.
5. Gaponenko V.F. Ekonomicheskaya bezopasnost' predpriyatiy. Podhody i principy / V.F. Gaponenko, A.L. Bepalko, A.S. Vlaskov. — M.: Os'-89, 2007, 208 p.
6. Grunin O.A. Ekonomicheskaya bezopasnost' organizatsii [Economic security of organization: monograph] / Oleg Andreevich Grunin. — SpB: Piter, 2002. — 160 p.
7. Kalyuga Y.V. Finansovo-gospodarskiy control u sistemi upravlinnya [Financial-entrepreneurial control in the system of management: monograph] / Yevgenia Valentiniivna Kalyuga. — K.: Elga, Nika-Centre, 2002. — 360 p.
8. Lyashenko O.M. Kontseptualizatsia upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoyu pidpriemstva [The conceptualization of management of enterprise economic security: monograph] / Olexandra Mikolayivna Lyashenko. — Lugansk: SNU im. V. Dalya., 2011. — 400 p.
9. Mizhnarodnie standarty kontrolyu yakosti, auditu, oglyadu, inshogo nadannya vpevnenosti ta suputnih poslug: vydannya 2012 roku / per s angl. — Chastina 1. — K.: Mizhnarodna federatsia buhgalteriv, Feniks, 2013. — 1026 p.
10. Muller G. Uchet: mezhdunarodnaya perspektiva [Accounting: the international perspective] / G. Muller, H. Hernon, G. Miik. — M.: Finansy i statistika, 1996. — 136 p.
11. Rudnichenko Y.M. Otsinyuvannia ta modelyvannia vplivu subektiv mitnogo reguluvannia na sistemu ekonomichnoyi bezpeki pidpriemstva [The evaluating and modeling the impact of custom regulation subjects on the system of enterprise economic security: monograph] / Yevgeniy Mikolayovich Rudnichenko. — Lugansk: Promdruk, 2014. — 389 p.
12. Sistema ekonomichnoyi bezpeki: derzhava, region, pidpriemstvo [The system of economic security: state, region, enterprise: monograph]: in 3 vol., vol #1 / O.M. Lyashenko, Y.S. Pogorelov, V.L. Bezbozhnyi [and others]; ed.-in-chief G.V. Kozachenko. — Lugansk: Elton-2. 2010. — 282 p.
13. Sistema ekonomichnoyi bezpeki: derzhava, region, pidpriemstvo [The system of economic security: state, region, enterprise: monograph]: in 3 vol., vol #2/ O.M. Lyashenko, Y.S. Pogorelov [and others]; ed.-in-chief G.V. Kozachenko. — Lugansk: Virtualna realnist' LTD, 2012. — 318 p.
14. Ekonomicheskaya bezopasnost' predpriyatiy integrirovannoy promyshlennoy struktury [Economic security of enterprises of integrated industrial structure: monograph] / ed.-in-chief A.V. Kozachenko. — Lugansk: Noulidge, 2011. — 226 p.

© Ю. С. Погорелов, Г. В. Булкот, 2014

Рецензент

д.е.н., проф. О. А. Бурбело
Луганський державний університет внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка,
м. Луганськ, Україна

Reviewer

O.A. Burbelo
Doctor of Economic Sciences, Professor
Luhansk State University of Internal Affairs named by E. Dedorenko, Luhansk, Ukraine